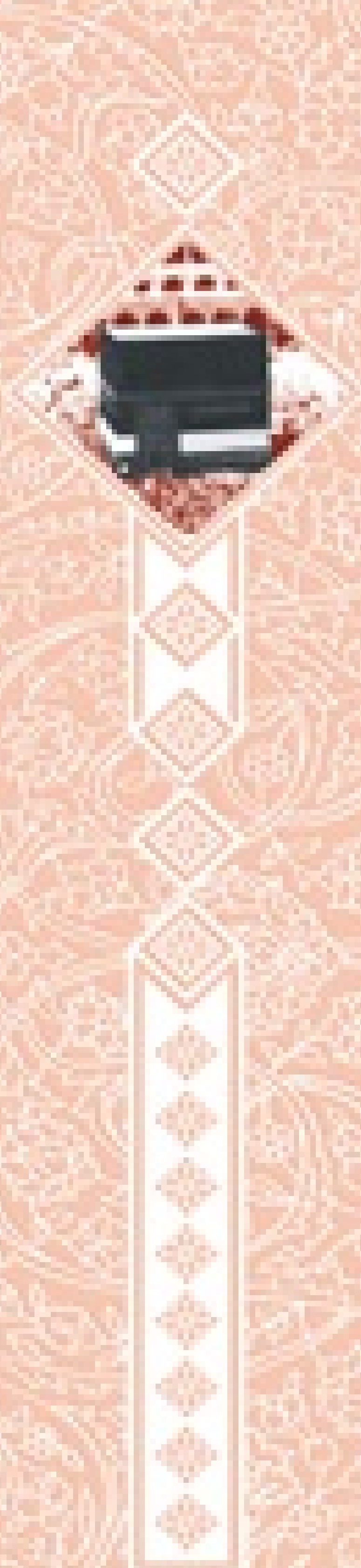

جامع الفتاوی

مناسک حج

مطابق با فتاوای ده نفر از مراجع عظام تقلید

با تجدید نظر و اضافات

تهیه و تنظیم

سید محسن محمودی

بسم الله الرحمن الرحیم

گزیده جامع الفتاوی

نویسنده:

مرتضی موسوی شاهرودی

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

گزیده جامع الفتاوی

مشخصات کتاب

نام کتاب: گزیده جامع الفتاوی

نویسنده: سید مرتضی موسوی شاهرودی

موضوع: احکام و مناسک

زبان: فارسی

تعداد جلد: ۱

ناشر: نشر مشعر

مکان چاپ: تهران

ص:۱

اشاره

↨

ص:۲

↨

ص:۳

↨

ص:۴

↨

ص:۵

↨

ص:۶

↨

ص:۷

↨

ص:۸

چند نکته:

اشاره

↨

ص:۹

۱- مسائل این مجموعه، برگزیده‌ای است از کتاب مناسک حج جامع الفتاوی، نشر مشعر).

۲- فتاوای حضرات آیات عظام وحید خراسانی و زنجانی را نیز از مناسک حج ایشان آورده‌ایم.

۳- برای پرهیز از طولانی شدن عبارات، عناوین مراجع معظّم تقلید به صورت مختصر آمده است.

۴- نظریه مراجع معظّم به اختصار نقل شده، بنابراین، برای آگاهی بیشتر به اصل مسأله در

ص: ۱۰

مناسک مرجع مورد نظر مراجعه گردد.

۵- هر مسأله با استفاده از کتاب جامع الفتاوی به صورت راه‌کار آورده شده که روحانیون محترم را به سهولت به فتاوی مراجع عظام تقلید در حالی که احتیاط واجب به فتوی مشهور ارجاع شده آمده است.

ص: ۱۱

۱- رجوع در احتیاط واجب به مجتهد دیگر

سؤال: اگر اعلم در مسأله‌ای فتوا نداده و تنها احتیاط واجب کرده است، ولی فالأعلم آن احتیاط را ندارد، آیا لازم است مقلِّد اعلم بداند مرجعش احتیاط واجب کرده و باید نیت رجوع به فالأعلم کند، یا همین‌که در مقام انجام وظیفه شرعی بوده و عملش طبق فتوای فالأعلم است کافی است؟ به عبارت دیگر، اگر نظر اعلم مثلًا در احرام از مکه قدیم احتیاط واجب است، ولی فالأعلم چنین احتیاطی نداشته، و مقلِّد اعلم از مکه جدید محرم شده و بعد از اعمال حج فهمیده است که اعلم چنین احتیاطی داشته، آیا عملش صحیح است یا خیر؟ و اکنون چه وظیفه‌ای دارد؟

اگر عمل او در هنگام صدور از وی مطابق با

ص: ۱۲

فتوای کسی بوده که می‌توانست شرعاً از او تقلید کند، صحیح و مجزی است. آیت اللّٰه خامنه‌ای

پس از فهمیدن فتوای فالأعلم در تصحیح عمل، به فتوای وی استناد می‌کند. باید برای ادله به کتب استدلالی مراجعه شود. آیت اللّٰه تبریزی

اگر مطابقت با فتوای کسی که می‌تواند از او تقلید کند داشته باشد، الآن می‌تواند به او رجوع کند. آیت اللّٰه سیستانی

در فرض سؤال، اگر بعد از خاتمه اعمال نیت کند که آنچه انجام داده‌ام بر طبق نظر فالأعلم باشد اشکال ندارد البته‌مشروطبه این‌که هنگام احرام از مکه جدید قصد قربت از او متمشی شده باشد. آیت اللّٰه صافی

چنانچه عمل صادر شده در هنگام وقوع مطابق فتوای فالاعلم باشد کفایت می‌کند ولو اینکه

ص: ۱۳

شخص در حین عمل علم به این مطابقت نداشته است، لیکن لازم است بعد از عمل برای تصحیح آن استناد به آن فتوی داشته

باشد. آیت اللَّه فاضل

بعد از اعمال حج رجوع به فالأعلم می‌کند و چون عمل گذشته او با آن هماهنگ است، اعاده لازم نیست. آیت اللَّه مکارم

۲- بقاء بر تقلید میّت

۱- اگر مجتهد میّتی که از او تقلید می‌کرده اعلم بوده بقاء بر او واجب است و اگر حیّ اعلم است عدول به ایشان واجب است و در صورت تساوی نیز بقاء جایز است. مشهور مراجع عظام.

۲- در مسائل عمره و حج به فتوای مجتهد متوفی باقی نمانند. آیت اللَّه زنجانی.

ص: ۱۴

۳- تخییر بین قصر و اتمام نماز برای مسافر در مکه و مدینه

۱- مسافر می‌تواند نمازهای چهار رکعتی را در تمامی دو شهر مکّه و مدینه حتّی در محله‌های جدید آن تمام و یا شکسته بخواند. مشهور مراجع عظام.

۲- این حکم مختص به مکّه و مدینه قدیم است. آیات عظام خوئی و تبریزی و وحید خراسانی.

۳- در خارج از مسجد الحرام و مسجد النبی صلی الله علیه و آله باید شکسته بخواند. امام خمینی، بهجت.

۴- در هیچ جا تخییر نیست، بنابراین اگر قصد اقامت نکرده باید شکسته بخواند. آیت اللَّه زنجانی.

ص: ۱۵

۴- شرکت در نمازهای جماعت اهل سنّت در مکّه و مدینه

۱- شایسته است زائرین خانه خدا نمازهای واجب یومیه خود را با جماعت اهل تسنّن بخوانند و پس از برپا شدن جماعت آنها از جماعت تخلّف نکنند و خارج نشوند بلکه اگر این کار موجب وهن مذهب تشیّع و بدبینی به آن باشد جایز نیست.

مشهور مراجع عظام

۲- وقتی که نماز جماعت در مسجد الحرام یا مسجدالنبی صلی الله علیه و آله تشکیل شد مؤمنین نباید از آنجا خارج شده ونبایداز جماعت تخلّف کنند. آیات عظام:

امام خمینی، خامنه‌ای، فاضل، مکارم، نوری.

۳- مناسب است در نماز جماعت شرکت کنند ولی باید نماز را دوباره بخوانند. آیت اللَّه زنجانی.

ص: ۱۶

۵- سجده بر فرش مساجد در مدینه منوره و مکّه مکرّمه در حال حاضر

۱- در مسجد الحرام و مسجد النبی صلی الله علیه و آله و سایر مساجد اگر زائرین بتوانند روی سنگ یا حصیر یا چیز دیگری که سجده بر آن صحیح است و از طرف مخالفین ممانعتی از سجده بر آن نیست و موجب وهن و انگشت‌نما شدن نمی‌باشد سجده نمایند جایز نیست بر فرشها سجده کنند ولی اگر ضرورت باشد سجده بر فرش‌ها جایز است وکفایت می کند.
مشهور مراجع عظام.
۲- سجده روی فرش‌ها مانع ندارد و مهر گذاشتن جایز نیست و لازم نیست در جایی که سنگ است نماز بخواند یا با خود حصیر و مانند آن ببرد. امام خمینی.

ص: ۱۷

۳- سجده بر فرش کفایت نمی‌کند و باید نماز را اعاده کند. آیةاللّه زنجانی و وحید.

۶- نماز استداره‌ای در مسجد الحرام

۱- در نماز جماعت اهل تسنّن در مسجدالحرام که صفهای آن دائره‌ای شکل است زائرین در جایی بایستند که روبروی امام جماعت یا جلوتر از سمت راست یا چپ او نباشند. مشهور مراجع عظام
۲- چون اقتدا صوری است با رعایت وظیفه منفرد مقابل امام هم بایستد کافی است. آیات عظام بهجت، تبریزی، خویی، سیستانی
۳- با وضع فعلی هر جای صفوف بایستد اشکالی ندارد. امام خمینی

ص: ۱۸

۷- احرام با نذر، پیش از میقات

۱- اگر نذر کند که از محلی پیش از میقات احرام بندد جایز است و باید از همانجا محرم شود مثلًا اگر نذر کرد از شهر خود یا در مدینه منوّره محرم شود باید به نذر خود عمل کند و بهتر آن است که به میقات یا محاذات میقات که رسید احرام را تجدید کند و در این حکم فرقی بین حج یا عمره واجب و یا مستحب نیست، خواه از طرف خود باشد یا نیابت از دیگری.
مشهور مراجع عظام.
۲- اگر یکی از مواقیت یا از نزدیکی‌های آن می گذرند نمی‌توانند از غیر مواقیت محرم شوند، حتّی با نذر و اگر از آنجا نمی گذرند، قبل از حرم هر کجا محرم شوند کافی است و نیازی به نذر نیست.
آیت اللّه زنجانی.

ص: ۱۹

۸- اشتراط اجازه شوهر در صحّت نذر زن

۱- نذر زن برای احرام باید به اذن شوهر باشد مگر این که با حق او منافات نداشته باشد بنابراین اگر بدون اذن شوهر نذر کرد و قبل از میقات محرم شد و با این حال از میقات گذشت احرامش باطل است، و حکم کسی را دارد که بدون احرام از میقات عبور کرده است. مشهور مراجع عظام.

۲- اذن شوهر مطلقاً معتبر است. امام خمینی، فاضل، گلپایگانی، صافی، نوری.

۳- نیازی به نذر نیست. (مسأله قبل) آیت اللّه زنجانی.

۹- احرام در مسجد شجره

۱- احرام بستن از داخل مسجد شجره لازم

ص: ۲۰

نیست بلکه از بیرون مسجد به طوری که از محاذی آن از طرف راست یا چپ باشد کافی است هر چند از داخل مسجد مستحب است و در داخل فرقی بین مسجد قدیمی و قسمتهای توسعه یافته نیست.

مشهور مراجع عظام.

۲- احرام در منطقه ذو الحلیفه صحیح است.

حضرات آیات: خویی، زنجانی، وحید.

۳- وجوب احرام از داخل مسجد در صورت تمکن است لکن مثل بانوان و یا شخص معذور مثل حائض در محاذاۀ محرم شوند کفایت می‌کند. آیۀاللّه بهجت.

۴- احرام باید از داخل مسجد شجره باشد و فرقی بین مسجد قدیم و جدید نیست. آیت اللّه خامنه‌ای.

ص: ۲۱

۱۰- قصد ترک محرمات در حال احرام

۱- باید قصد انجام چیزی که احرام را باطل کند نداشته باشد. مشهور مراجع عظام.

۲- بلکه قصد ترک جمیع محرمات احرام لازم است. آیات عظام گلپایگانی، بهجت، مکارم، صافی.

۱۱- گره زدن لباس احرام و سنجاق زدن به آن

۱- گره زدن لباس احرام و وصل کردن قسمتی از آن به قسمت دیگر با سوزن و سنجاق و سنگ گذاشتن و نخ بستن مانعی ندارد مگر آن‌که صدق رداء بکند و همچنین نباید آنچه را لنگ قرار داده به گردن گره بزند. مشهور مراجع.

۲- گره زدن و بستن لبه‌های جامه احرام مردان

ص: ۲۲

با هر وسیله‌ای، جایز نیست مگر در موارد ضروری.

آیهٔاللّٰه زنجانی.

۱۲– استفاده از کمربند دوخته برای مردان

۱– استفاده از فتق بند و کمر بند و ساعت و دمپایی دوخته مانعی ندارد و همینطور است همیانی که در آن پول می‌گذارند. مشهور مراجع عظام.

۲– باید از پوشیدن همیان و کمربند پرهیز نمود، ولی در صورت لزوم جایز است. آیت اللّٰه زنجانی.

۱۳– پوشیدن دمپایی دوخته برای مردان

اشکال ندارد. مشهور مراجع عظام تقلید.

ص: ۲۳

۱۴– نگاه در آینه

۱– نگاه کردن در آینه، در جهت زینت حرام است و به غیر این جهت اشکال ندارد و در این حکم فرقی میان زن و مرد نیست. مشهور مراجع عظام

۲– نگاه به آینه مطلقاً جایز نیست، چه به قصد زینت باشد و چه نباشد. آیات عظام صافی، و گلپایگانی.

۱۵– استظلال در شب برای مردان در حال طیّ منزل از روی عمد و اختیار

۱– نشستن در زیر سقف، در حال طی منزل در شب و بین الطلوعین اشکال ندارد بنابراین جایز است نشستن محرم در ماشینی که سقف دارد و شب حرکت می‌کند. مشهور مراجع عظام

ص: ۲۴

۲– جایز است مگر در شبهای بارانی که باید کفاره بدهد. آیات عظام سیستانی و مکارم.

۳– استظلال در شب همانند روز، در صورت تحفظ از سرما باران، باد و گرما جایز نیست. آیت اللّٰه خویی.

۴– جایز نیست، مگر مشقت شدید یا ضرر اساسی داشته باشد. آیت اللّٰه زنجانی.

۱۶– استظلال برای مردان هنگام تردّد در محلّی که منزل می‌کنند، مانند مکّه و منی و عرفات در روز

۱– جایز است. مشهور مراجع عظام.

توضیح: حرمت سایه قرار دادن بالای سر، مختص به زمان طی مسافت است. پس در حالیکه

ص: ۲۵

در محلی منزل کرده در منی باشـد یا غیر آن، زیر سایه رفتن و با چتر و ماننـد آن سایه بر سـر قرار دادن مانع نـدارد اگر چه در حـال راه رفتن باشـد. بنـابراین، مانعی نـدارد در منی از چادر تا محلی که رمی جمرات را انجام می‌دهـد با چتر برود و نیز جایز است. بعد از آنکه محرم به منزل رسـید ولو در محله‌های جدید مکه برای رفت و آمد به مسجد الحرام در ماشین‌های سقف‌دار سوار شود یا زیر سایه برود. مشهور مراجع عظام.

۲- حرکت در زیر سایبـان متحرک، ماننـد چتر و ماشـین مسـقّف، بر مرد محرم جـایز نیست، ولی حرکت در سـایه سایبـان‌های ثابت، مانند خیمه، منزل و مسجد بلکه سایبان ها و تونل‌های کوتاه

ص: ۲۶

مانعی ندارد و اگر هوا آفتابی و بارانی نباشد می‌تواند از سایبان ها و تونل‌های طولانی نیز بگذرد؛ آیۀاللّه زنجانی.

۱۷- حد مطاف

۱- بهتر استطواف بین کعبهومقام ابراهیم علیه السلام انجام شود و این مسافت که تقریباً ۵/ ۲۶ ذراع است در همه اطراف کعبه مراعـات شود ولی طواف خـارج این حـد تا هر کجا که طواف خانه صـدق کنـد جایز است خصوصاً در مواردی که طواف در محدوده مذکور ممکن نباشد یا مشقت داشته باشد.

مشهور مراجع

۲- واجب است طواف در محدوده مذکور انجام

ص: ۲۷

شود مگر در صورتیکه حتی در وقت خلوت نتوانـد در این محـدوده طواف کنـد که در این صورت طواف خارج از این حد با مراعات الاقرب فالاقرب جایز است. آیات عظام امام خمینی، فاضل

آیۀ اللّه فاضل اضافه فرمودند: همینطور اگر ضرورت عرفی اقتضاء کند که خارج از محدوده طواف کند.

۳- محدوده طواف مقدار فاصله مقام و کعبه است و این مقدار در طرف حجر اسماعیل از بیرون دیوار محاسبه می‌شود و کسی که نمی‌تواند یا برای او مشـقت شدید دارد، نائب بگیرد و اگر از نائب گرفتن هم معذور است می‌تواند در فاصله دورتر طواف کند. آیت اللّه زنجانی.

ص: ۲۸

۱۸- ۵ تذکر راجع به طواف

تذکر: ۱- بنابر نظر امام خمینی و آیۀ اللّه فاضل اگر شخصـی در طواف از محدوده لازم خارج شد باید آن مقدار را اعاده کند و همین‌طور بنابر نظر آیـۀاللّه گلپایگانی و آیـۀاللّه صافی اگر در محدوده‌ای طواف کند که اتصال به جمعیت نداشـته باشد باید

آن مقدار را اعاده کند.

تذکر ۲: بنابر نظر مراجع مذکور اگر به جهت نظافت مسجد و مانند آن از انجام طواف در محدوده ممانعت شود اگرامکان دارد که در محدوده طواف کند باید صبر نماید و در محدوده طواف کند و اگر خارج آن طواف کند صحیح نیست آیهٔ اللّٰه فاضل اضافه فرمودند: اگر در چنین حالاتی ضرورت عرفیه اقتضاء کند که خارج از محدوده

ص: ۲۹

طواف کند و صبر کردن برای طواف در محدوده مستلزم عسر و حرج باشد در خارج حد با رعایت الاقرب فالاقرب صحیح است.

تذکر ۳: بنابر نظر مراجع مذکور زنی که قادر به طواف کردن نیست اگر کسی حتی نامحرم حاضر شود او را بدوش بگیرد و در محدوده طواف دهد نمی‌تواند به طواف با تخت روان در خارج از محدوده اکتفا کند.

تذکر ۴: کسی که در محدوده طواف است اگر شک کند که از محدوده خارج شده یا نه؟ طوافش صحیح است ولی اگر در ابتدا طواف شک کند که طوافش در محدوده است یا نه؟ نمی‌تواند به آن اکتفا نماید.

تذکر ۵: یقین به این که در حال طواف او را

ص: ۳۰

بی‌اختیار می‌برند مجوز طواف در خارج حد نیست و باید همان مقدار را که بی‌اختیار شده تدارک کند، و همینطور یقین به برخورد با نامحرم برای طواف خارج محدوده عذر محسوب نمی‌شود.

۱۹- طواف طبقه دوّم برای معذورین

۱- طواف باید دور کعبه معظمه ولو در فضای ما بین زمین تا محاذی پشت بام کعبه باشد و چنانچه بالاتر از این باشد طواف از طبقه دوم صحیح و مجزی نیست و کسانی که نمی‌توانند در صحن مسجدالحرام ولو به وسیله حمل توسط شخص دیگر طواف کنند وظیفه‌شان نایب گرفتن در طواف است. مشهور مراجع عظام

۲- بلی اگر نمی‌تواند نایب بگیرد یا مشقت

ص: ۳۱

شدید دارد طواف در طبقه دوم کافی است. آیت اللّٰه زنجانی

۳- در این گونه موارد که راهی جز این نیست طواف در طبقه بالا کفایت می‌کند. آیات عظام بهجت، مکارم.

۲۰- گذاردن دست روی حجر اسماعیل در حال طواف

در حال طواف، دست گذاشتن روی دیوار حجر اسماعیل علیه السلام جایز است و به طواف ضرر نمی‌رساند گرچه احتیاط مستحب در ترک است. مشهور مراجع عظام

جایز نیست. آیهًاللَّه نوری

ص: ۳۲

۲۱– حکم نجاساتی که در نماز عفو شده و محمول متنجس در طواف

۱- لباس و بدن کسی که می‌خواهد طواف کند واجب است پاک باشد حتی از خون کمتر از درهم نیز باید اجتناب شود بلی نجس بودن چیزهایی که نمی‌تواند به تنهایی ساتر در نماز باشد مانند جوراب و عرقچین و انگشتر مانعی ندارد. مشهور مراجع عظام

۲۲– قطع طواف بدون عذر

۱- قطع طواف یعنی رها کردن آن به طوری که موالات عرفیه فوت شود بدون عذر در طواف مستحب جایز و در طواف واجب مکروه است.

مشهور مراجع عظام

ص: ۳۳

۲- قطع طواف واجب بدون عذر جایز نیست.

آیات عظام: خویی، گلپایگانی، زنجانی، صافی.

۲۳– وظیفه کسی که نتوانسته قرائت یا ذکرهای واجب را یاد بگیرد

۱- اگر نتواند قرائت و ذکرهای واجب نماز را یاد بگیرد هر مقدار که خود می‌تواند بخواند کافی است.

مشهور مراجع عظام

۲- اگر نتواند به جماعت بخواند عمل به وظیفه نمازهای یومیّه کافی است. آیهً اللَّه بهجت.

۲۴– خروج از مکّه بین عمره و حج تمتّع

۱- کسی که عمره تمتع بجا آورده اگر مطمئن است که با خارج شدن از مکه حج از او فوت نمی‌شود و می‌تواند به موقع برگردد و برای حج

ص: ۳۴

محرم شود جایز است بدون احرام از مکه خارج شود و در غیر این صورت جایز نیست خارج شود مگر برای ضرورت یا حاجتی که در این فرض باید برای حج تمتع محرم شود و سپس خارج شود. از آنچه ذکر شد وظیفه خدمه کاروانها و کارگزاران حج که عمره تمتع انجام داده‌اند و می‌خواهند برای انجام وظائف به منی و عرفات و امثال آن بروند روشن شد.

مشهور مراجع عظام

۲- خروج جایز نیست مگر آنکه برای حاجتی باشد و بیم آن نرود که اعمال حجش فوت گردد که در این صورت واجب است برای حج خود از مکه احرام حج را بسته و برای کاری که دارد از مکه بیرون رود. آیات عظام خوئی، گلپایگانی، تبریزی

↨

ص: ۳۵

۲۵- سعی از مسعای جدید

۱- سعی از مسعای جدید صحیح و مجزی است. مشهور مراجع عظام.

۲۶- محل احرام حج

۱- محل احرام حج تمتع شهر مکّه است و در تمام مناطق شهر می‌توان محرم شد مگر اینکه خارج حرم باشد مثل تنعیم، و افضل آن است که در مسجد الحرام نزد مقام ابراهیم علیه السلام یا در حجر اسماعیل علیه السلام محرم شود. مشهور مراجع عظام

۲۷- کوچ از مشعر الحرام برای بانوان و معذورین و همراه آنان

۱- زنان و بچه‌ها و پیرمردان و اشخاص ضعیف و بیماران و دیگر معذورین و کسانی که لازم است

↨

ص: ۳۶

همراه آنان باشند جایز است قدری از شب عید را در مشعر وقوف کنند و سپس به سوی منی حرکت کنند هر چند قبل از نیمه‌شب باشد. مشهور مراجع عظام

۲- کسانی که همراه معذورین هستند باید قبل از طلوع آفتاب به مشعر برگردند و اگر اتفاقاً نتوانستند تا قبل از طلوع آفتاب برگردند، قبل از ظهر روز عید به آنجا برگردند و لحظاتی قصد وقوف اضطراری نمایند. آیهٔ اللّه خوئی، آیهٔ اللّه تبریزی

۲۸- شرط ایمان در ذابح

۱- ذابح اگر مسلمان باشد کافی است و لازم نیست شیعه باشد. مشهور مراجع عظام

↨

ص: ۳۷

۲- اعتبار ایمان در ذابح خالی از قوّت نیست بنابراین اگر قربانی به دست غیر شیعه انجام گیرد باید دو مرتبه قربانی کند هرچند در وقت قربانی متوجه نشود که ذابح شیعه نیست یا جاهل به مسأله باشد حضرات آیات: فاضل، خامنه‌ای، نوری اضافه فرمودند که این در صورتی است که ذابح را در انجام قربانی نائب کرده باشد و اما اگر از او خصوص ذبح را خواسته باشد لازم نیست مؤمن باشد و خودش باید قصد قربانی و قربت را انجام دهد و اگر بعد از قربانی و اعمال مترتبه بفهمد که ذابح مؤمن نبوده

فقط ذبح را اعاده نماید و اعمال مترتبه صحیح است. آیات عظام: امام خمینی، فاضل، خامنه‌ای، نوری

ص: ۳۸

۲۹- تأخیر ذبح از روز عید

۱- تأخیر از روز عید تا آخر روز سیزدهم جایز است و احتیاط مستحب آن است که از روز عید تأخیر نیندازد. مشهور مراجع عظام

۲- تأخیر ذبح تا پایان روز دوازدهم جایز است.

آیت اللّٰه زنجانی

۳- واجب است ذبح در روز عید باشد، ولی اگر تأخیر انداخت، پس تا آخر ذی‌حجه مجزی است.

آیت اللّٰه بهجت

۳۰- قربانی در شب

۱- قربانی در شب کفایت نمی‌کند مگر برای خائف. مشهور مراجع عظام

۲- اگر ذبح را از روز عید عمداً یا جهلًا تأخیر

ص: ۳۹

انداخت ذبح در شب کفایت می‌کند. امام خمینی.

۳- در صورتی که به دلائلی نتواند تا مغرب قربانی کند بعد از اذان مغرب هم می‌تواند. آیۀاللّٰه بهجت

۳۱- تثلیث قربانی

۱- واجب است مقداری از قربانی را به فقیر مؤمن صدقه دهد و مستحب است قسمتی از آن را هدیه بدهد و قدری از آن را خودش بخورد و بهتر است هر یک از صدقه و هدیه کمتر از ثلث قربانی نباشد. مشهور مراجع عظام

۲- صدقه دادن واجب نیست بلکه مستحب است. امام خمینی، فاضل، خامنه‌ای

تذکر: در وضع فعلی خصوصاً که مسؤولین نظام

ص: ۴۰

جمهوری اسلامی می‌گویند به مصرف می‌رسانند تکلیف ساقط است.

۳۲- حلق در سفر اوّل

۱- هر مکلّفی مختار است که بعد از ذبح کردن یا سر بتراشد و یا از ناخن یا موی خود قدری بچیند گرچه حلق مستحب و

افضل است. مشهور مراجع عظام.

۲- بر مردیکه حجهٔ الاسلام خود را انجام می‌دهد، حلق واجب است، گر چه سفر اوّل او نباشد. آیت‌اللَّه زنجانی

۳۳- تأخیر حلق یا تقصیر تا آخر ایام تشریق

۱- زمان حلق یا تقصیر از روز عید تا پایان روز سیزدهم است گر چه احتیاط استحبابی آن است

ص: ۴۱

که روز عید باشد و همچنین حلق و تقصیر در شب نیز کفایت می کند. مشهور مراجع عظام

۳۴- حلق و تقصیر در شب

۱- حلق یا تقصیر را می‌توان در شب یازدهم و دوازدهم و سیزدهم انجام داد. مشهور مراجع تقلید

۲- حلق در شب عید جایز نیست مگر برای خائف و به احتیاط مستحب از روز عید تأخیر نشود ولی بعد از عید در شب هم کافی است. آیت اللَّه سیستانی

۳۵- رمی جمرات در طبقه فوقانی

۱- رمی‌در طبقه دوّم‌جمرات نیز کافی است و لازم نیست در طبقه اوّل رمی کند. مشهور مراجع عظام

ص: ۴۲

۳۶- رمی جمره جدید

۱- در موقعیت فعلی که جمرات توسعه یافته به هر جای آن رمی شود کفایت می کند. مشهور مراجع عظام

۳۷- اگر به هر دلیلی ذبح در روز عید را نتوانست انجام دهد آیا می‌تواند حلق یا تقصیر کند و از احرام خارج شود

۱- اگر به هر جهت قربانی را از روز عیدتأخیر انداخت می‌تواند در روز عید حلق یا تقصیر نماید و با این کار از احرام خارج می گردد ولی اعمال مکّه را باید پس از قربانی کردن انجام دهد. مشهور مراجع عظام

۲- در صورتی که قربانی را در منی تهیّه کرده

ص: ۴۳

می‌تواند قبل از ذبح حلق یا تقصیر کند ولی تا ذبح نکند مُحل نمی‌شود. آیت اللَّه سیستانی

۳۸- زمان بیتوته در منا

۱- حاجی باید شب یازدهم و شب دوازدهم ذی‌الحجّه را در منی بیتوته نماید یعنی از اوّل شب تا بعد از نیمه شب یا قبل از نیمه شب تا طلوع فجر در منی بماند و این بیتوته از عبادات است و باید با قصد قربت و با نیت خالص انجام شود. مشهور مراجع عظام

۲- بیتوته در منا از غروب آفتاب است تا نصف شب. آیات عظام بهجت، امام خمینی، گلپایگانی، صافی، نوری.

۳- در شب یازدهم حاجی مخیّر است که از

ص: ۴۴

غروب شب یازدهم تا نیمه شب در منا بماند یا هنگام طلوع فجر فقط در منی حضور داشته باشد ولی مقدار بیتوته شب دوازدهم (و شب سیزدهم بر کسانی که باید این شب را در منی بیتوته کنند) از غروب تا طلوع آفتاب روز بعد است. آیت اللّه زنجانی.

۳۹- فاصله دو عمره

۱- کسی که می‌خواهد عمره مفرده انجام دهد در یک ماه قمری نمی‌تواند بیش از یک عمره برای خود یا دیگری انجام دهد ولی انجام بیش از یک عمره در یک ماه به صورتی که هر عمره برای یک نفر باشد جایز است مثل این که یک عمره برای خود و یکی برای دیگری یا دو عمره برای دو نفر متفاوت

ص: ۴۵

انجام دهد. و در این فرض اگر از طرف دیگران اجیر بر عمره مفرده شده باشد مستحق اجرت است.

مشهور مراجع عظام

۲- فاصله انداختن بین دو عمره مفرده لازم نیست بلکه در یک روز می‌تواند چند عمره مفرده بجاآورد. آیةُ اللّه بهجت اضافه فرمودند: اگرچه افضل در عمره ثانیه آن است که در ماه دیگری غیر ماه عمره سابقه باشد یا فاصله ده روز بین دو احرام باشد.

آیات عظام گلپایگانی، بهجت، زنجانی و نوری

تذکر: انجام بیش از یک عمره در یک ماه برای خود یا دیگری به قصد رجاء و امید مطلوبیت اشکال ندارد.

ص: ۴۶

۴۰- فاصله بین عمره تمتع با عمره مفرده

۱- کسی که می‌خواهد حج تمتع به جا آورد می‌تواند قبل از عمره تمتع و یا بعد از اتمام اعمال حج تمتع عمره مفرده به جا آورد اگرچه این عمره با عمره تمتع از یک نفر بوده و در یک ماه قمری بوده باشد. مشهور مراجع عظام

۲- اگر هر دو را برای خود انجام می‌دهد در عمره مفرد بعد از حج تمتع قصد رجاء نماید. آیات عظام صافی، مکارم

۴۱- نیابت معذور با عذر طاری

عذری که در بین اعمال پیش آید- در عذر طاری که با انجام وظیفه معذور حج

ص: ۴۷

صحیح است نیابت او نیز صحیح می‌باشد هر چند عذر او قبل از احرام عارض شده باشد. مشهور مراجع عظام

۲- در این فرض نیز نیابت صحیح نیست. امام خمینی.

۳- در صورتی که عذر منجر به نقص در اعمال شود نیابت صحیح نیست. آیت اللّه خامنه‌ای.

۴۲- مسأله: برای ورود به مسجد الحرام مستحب است غسل کند و این استحباب در خصوص دفعه اوّل نیست بلکه برای هر مرتبه ورود غسل مستحب است. (ص ۷۶، سؤال ۳۸۸)

۴۳- مسأله: تحیّت در مساجد، نماز است ولی در مسجدالحرام تحیت آن با طواف است.

(ص ۳۸۸، س ۳۸۹)

ص: ۴۸

۴۴- مسأله: هر نوع استفاده از قرآن‌های مسجد الحرام در خارج از مسجد بدون اجازه متصدی ذی‌ربط جایز نیست. لکن با اجازه آنها مانعی ندارد. (ص ۳۸۸، س ۳۹۰).

۴۵- مسأله: اگر قسمتی از شوط را نادرست انجام دهد و در وقتی که می‌خواهد تدارک کند محل دقیق آن مشخص نباشد، برای تدارک باید از چند قدم جلوتر شروع کند با این قصد که طواف او از همانجایی که نادرست بوده ادامه پیدا کند و بقیه مقدمه علمیه باشد.

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ فی سَبيلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره

الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : -۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-IR۹۰
۵۳-۰۶۰۹-۶۲۱۰به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید
ارزش کار فکری و عقیدتی
الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».
التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».
[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».
مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات رایانه‌ای

قائمیه

اصفهان

برای داشتن کتابخانه های تخصصی

دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

